

Pearsonův test dobré shody chí kvadrát

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(n_{ei} - n_{oi})^2}{n_{oi}}$$

n_{ei} četnosti experimentální

n_{oi} četnosti očekávané (teoretické)

Test se nehodí pro soubory s velmi malými četnosti v jednotlivých kategoriích!!! Zde je vhodnější Kolmogorovův test.

Pearsonův i Smirnovův a Kolmogorovův test
lze použít i pro diskrétní, ordinální i
nominální data.

Pozor!!!

Všimněte si analogie mezi párovým testem (t-test, Wilcoxon) a testy shody (Smirnov, test dobré shody): v obou případech se sledují rozdíly mezi párovými hodnotami.

III.

Závislost

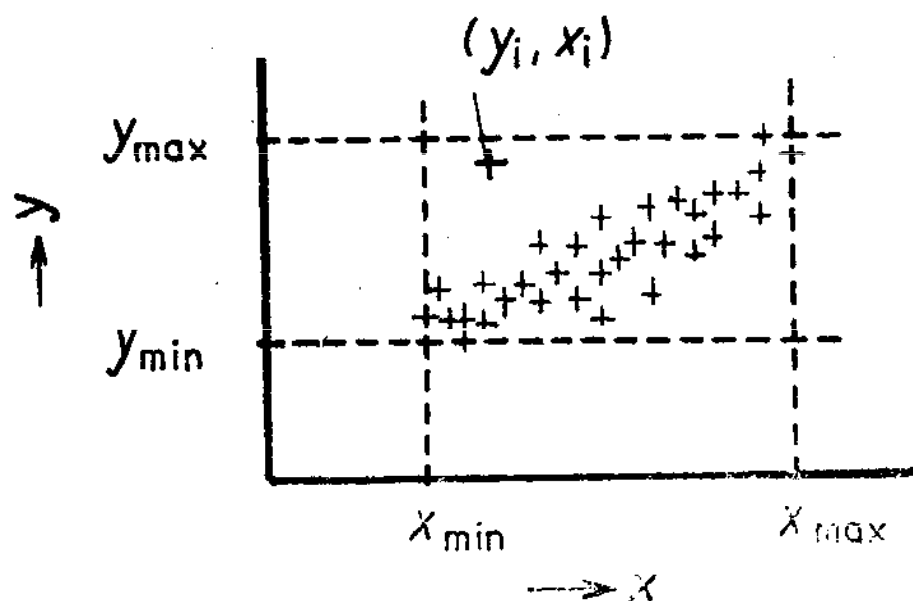
- Funkční
- Stochastická
 - Korelační
 - Regresní
 - » Lineární
 - » Nelineární

Závislost dvou proměnných

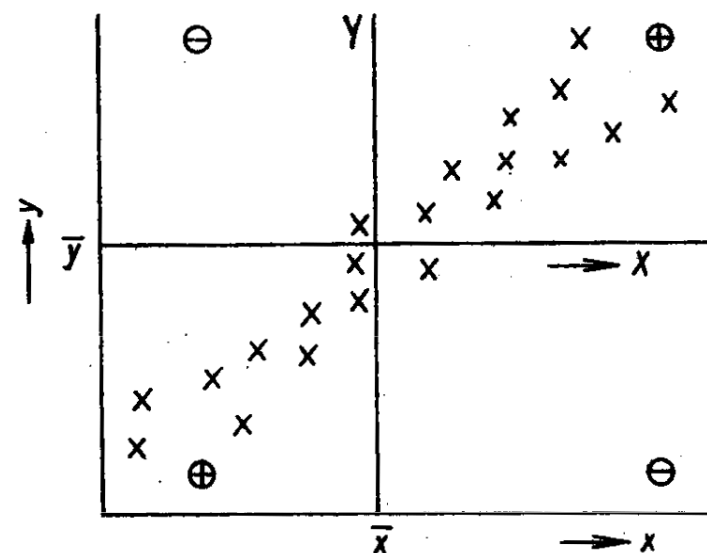
- Grafické nebo tabelární zobrazení dat
- Hledání základních konfigurací a tendencí v datech
- Výpočet numerických charakteristik

Závislost dvou proměnných

rozptylový graf (scatter plot)

kvadranty

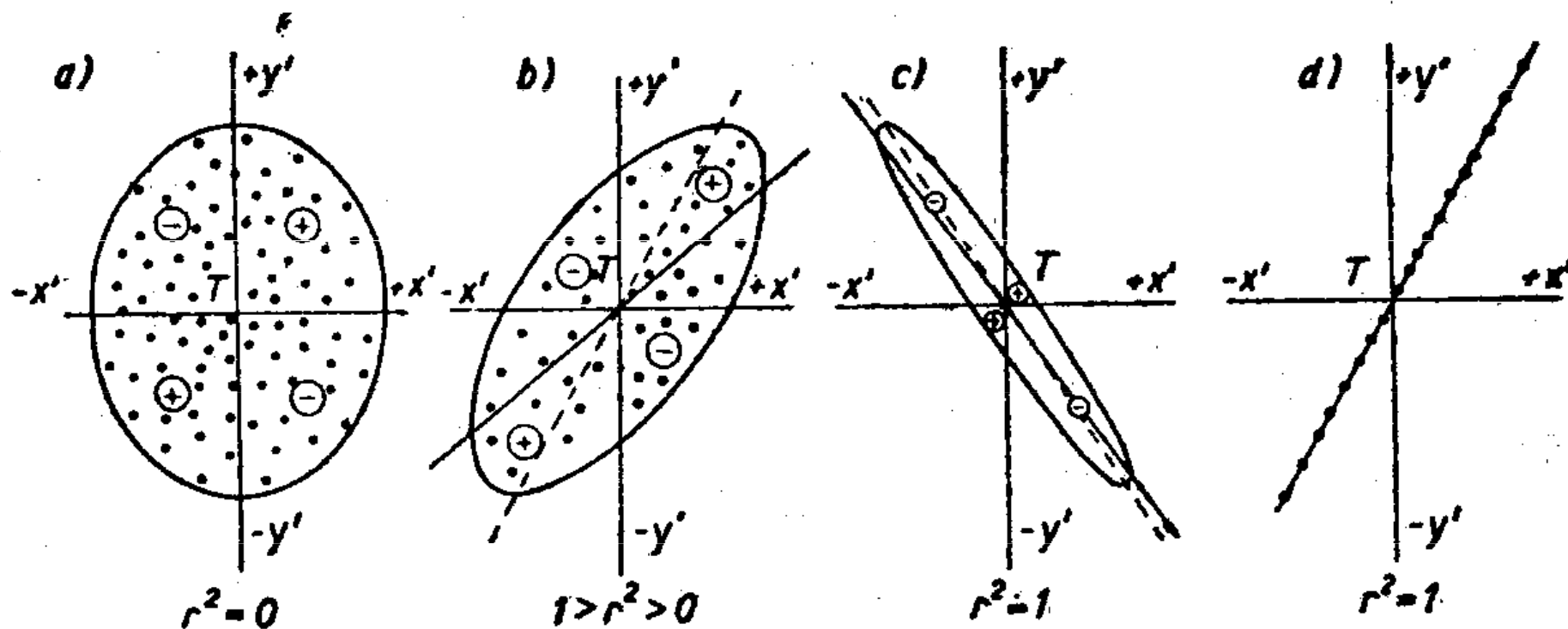
Geometrické znázornění

korelace

X, Y – souřadnice těžiště,
–, + negativní, resp. pozitivní
kvadranty, v nichž jsou X_i
a Y_i negativní, resp. pozitivní

Závislost dvou proměnných

Konfidenční elipsa pro danou hl. významnosti

Různé stupně korelace (znaménka kvadrantů platí pro součiny $x'y'$)

Závislost dvou proměnných

Konfidenční elipsa pro danou hl. významnosti

Střed elipsy: $O[\bar{x}, \bar{y}]$

Osa x svírá s delší osou elipsy úhel

$$\operatorname{tg} 2\alpha = \frac{2rs_x s_y}{s_x^2 - s_y^2}$$

Plocha elipsy:

$$Q = s_x s_y \sqrt{1 - r^2}$$

Pearsonův koeficient korelace

$$r_{xy} = \frac{s_{xy}}{s_x s_y}$$

$$s_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{n-1}$$

$$0 \leq r \leq 1$$

kovariance

$$r_{xy} = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$$

Standardizované hodnoty

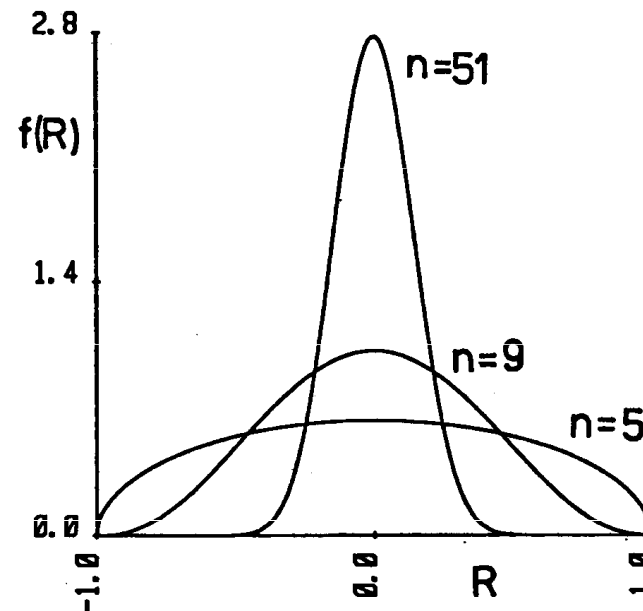
Pearsonův koeficient korelace

- Vyjadřuje pouze sílu lineárního vztahu.
- Je velmi ovlivněn odlehlými hodnotami.
- Nerozlišuje mezi závisle a nezávisle proměnnou.
- Obě proměnné musí mít náhodný charakter.
- **Korelace sama o sobě neznamena přítomnost příčinného vztahu!!!**

Odhad a testování Pearsonova k. k.

- $H_0: r = 0$

$$t = \frac{r}{\sqrt{1-r^2}} \sqrt{n-2}$$

Obr. 7.4 Hustota pravděpodobnosti výběrového korelačního koeficientu pro $\rho = 0$ a pro rozsahy výběru $n = 5, 9, 51$

$$-1 \leq r \leq 1$$

$r^2 =$ koeficient determinace

Síla asociace	$ r $
Malá	0,1 – 0,3
Střední	0,3 – 0,7
Silná	0,7 – 1,0

Odhad a testování Pearsonova k. k.

- $H_0: r = \rho_0$

$$z = \frac{1}{2} \ln \left(\frac{1+r}{1-r} \right)$$

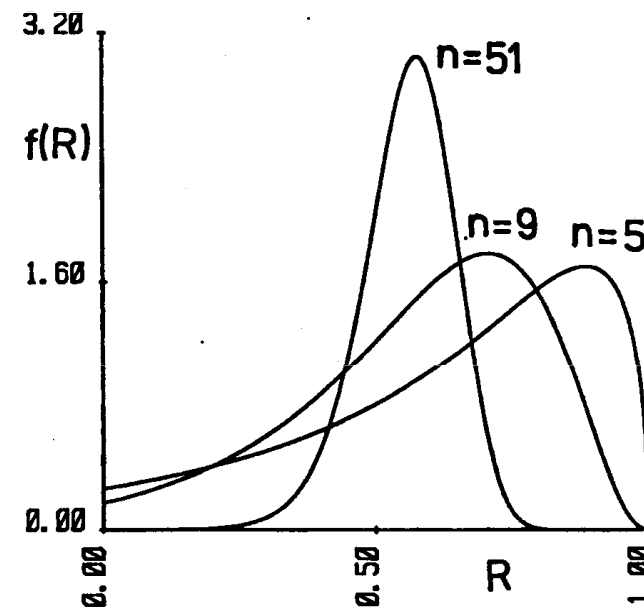
$$Z = \left| z_r - z_\rho \right| \sqrt{n-3}$$

$$\mu_z = \frac{1}{2} \ln \left(\frac{1+\rho_0}{1-\rho_0} \right)$$

$$s_z = \sqrt{\frac{1}{n-3}}$$

$$r = \frac{e^{2z} - 1}{e^{2z} + 1}$$

$$z - ts_z \leq \mu_z \leq z + ts_z$$

Obr. 7.5' Hustota pravděpodobnosti výběrového korelačního koeficientu (pro $\rho = 0.6$) pro rozsahy výběru $n = 5, 9, 51$

Odhad a testování Pearsonova k. k.

$$\bullet H_0: r_1 = r_2$$

$$u = \frac{z_1 - z_2}{\sqrt{\frac{1}{n_1 - 3} + \frac{1}{n_2 - 3}}}$$

$$z_1 = \frac{1}{2} \ln \left(\frac{1 + r_1}{1 - r_1} \right)$$

$$z_2 = \frac{1}{2} \ln \left(\frac{1 + r_2}{1 - r_2} \right)$$

Pořadová korelace

- Spearmanův

$$r_s = 1 - \frac{6 \sum D_i^2}{n(n^2 - 1)}$$

Hodí se spíše pro zařazovací ordinální data,
pro zařazovací ordinální data se však běžně používá.

D_i jsou rozdíly v pořadí hodnot x_i a y_i vzhledem k ostatním hodnotám výběru.

- Kendallův

Sleduje počet a charakter rozdílů v pořadí - pro $j > i$:

$y_j > y_i$ konkordance (kladná asociace) P

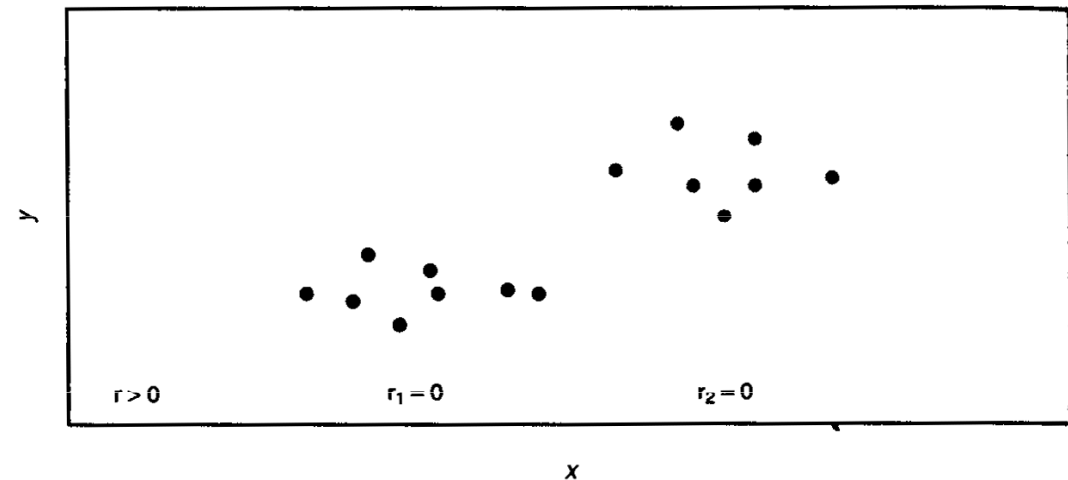
$y_j < y_i$ diskordance (kladná asociace) Q

$$t_k = \frac{P - Q}{n(n - 1) / 2}$$

Hodí se spíše pro porovnávací ordinální data

Druhy korelace

- Formální korelace: u procentuálních dat
- Korelace způsobená společnou příčinou
- Korelace způsobená nehomogenitou

Závislost a asociace nominálních dat

Kontingenční tabulky

čtyřpolní tabulka – pro dichotomická data

X	Y		Σ
	1	2	
1	n_{11}	n_{12}	$n_{1.}$
2	n_{21}	n_{22}	$n_{2.}$
Σ	$n_{.1}$	$n_{.2}$	n

Marginální četnosti

Asociace v kontingenčních tabulkách

Chí kvadrát test nezávislosti

$$\chi^2 = \frac{(ad - bc)^2 n}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}$$

$$\chi^2 = \frac{(|ad - bc| - n/2)^2 n}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}$$

m_i	o_j		Σ
	o_1	o_2	
m_1	a	b	$a + b$
m_2	c	d	$c + d$
Σ	$a + c$	$b + d$	$n = a + b + c + d$

Yatesova korekce na nespojitost

$$\Phi = \sqrt{\frac{\chi^2}{n}} = \frac{bc - ad}{\sqrt{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}}$$

Je formálně shodný s Pearsonovým k. k.

Asociace v kontingenčních tabulkách

Fisherův exaktní (kombinatorický) test

– pro malé četnosti

$$P = \frac{(a+b)!(cd)!(a+c)!(b+d)!}{n!} \frac{1}{a!b!c!d!}$$

Zjišťujeme pravděpodobnost, že se vyskytne daná konfigurace četností a, b, c, d nebo jakákoli jiná, nulové hypotéze ještě nepříznivější (sloupcové a řádkové součty jsou stejné). Pokud je součet nižší než zvolená hladina významnosti – H_0 se zamítá.

Asociace v kontingenčních tabulkách

Woolfův G test nezávislosti

$$G = 2[a \cdot \ln(a) + b \cdot \ln(b) + c \cdot \ln(c) + d \cdot \ln(d) - (a + b) \cdot \ln(a + b) - (a + c) \cdot \ln(a + c) - (b + d) \cdot \ln(b + d) - (c + d) \cdot \ln(c + d)]$$

Pro výběry malého rozsahu se použije korekce na nespojitost dle Yatese:

je-li empirická četnost menší než teoretická přičteme 0,5

je-li empirická četnost větší než teoretická odečteme 0,5

Získaná hodnota se srovná s kritickou hodnotou rozdělení chí kvadrát pro $(r-1)(s-1)$ stupně volnosti.

Koeficienty asociace

- Yule: $Q = \frac{ac - bd}{ac + bd}$
- Simple matching (pozorovaná shoda): $SM = \frac{a + d}{a + b + c + d}$
- Rusell – Rao: $RR = \frac{a}{a + b + c + d}$
- Rogers – Tanimoto: $RT = \frac{a + d}{a + 2b + 2c + d}$
- Sneath: $DC = \frac{b + c}{a + b + c + d}$

Koeficienty asociace

- Jaccard:

$$J = \frac{a}{a + b + c}$$

- Kulczyński 1:

$$K1 = \frac{a}{b + c}$$

- Sorensen – Dice:

$$SD = \frac{2a}{2a + b + c}$$

- Anderberg:

$$A = \frac{a}{a + 2b + 2c}$$

- Ochiai – Otsuka:

$$O = \frac{a}{\sqrt{(a + b)(a + c)}}$$

Kontingenční tabulky

Y	Z				Σ
	1	2	...	c	
1	n_{11}	n_{12}	...	n_{1c}	$n_{1.}$
2	n_{21}	n_{22}	...	n_{2c}	$n_{2.}$
...
r	n_{r1}	n_{r2}	...	n_{rc}	$n_{r.}$
Σ	$n_{.1}$	$n_{.2}$...	$n_{.c}$	n

Asociace nominálních dat

Chí kvadrát test nezávislosti

$$\hat{p}_{i.} = \frac{n_{i.}}{n}$$

$$\hat{p}_{.j} = \frac{n_{.j}}{n}$$

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n\hat{p}_{i.}\hat{p}_{.j})^2}{n\hat{p}_{i.}\hat{p}_{.j}} = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{\left(n_{ij} - \frac{n_{i.}n_{.j}}{n}\right)^2}{\frac{n_{i.}n_{.j}}{n}} = n \left[\sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{n_{ij}^2}{n_{i.}n_{.j}} - 1 \right]$$

Asociace v kontingenčních tabulkách

Koeficienty kontingence

- odvozené od koeficientu χ^2 , pro čtyřpolní tabulky jsou shodné s koeficientem Φ .

Cramerův koeficient kontingence

$$K_1 = \sqrt{\frac{\chi^2}{n \cdot \min(r-1, s-1)}}$$

Čuprovův koeficient kontingence

$$K_2 = \sqrt{\frac{\chi^2}{n \cdot \sqrt{(r-1)(s-1)}}}$$

Asociace ordinálních kategorií

- Goodmanův – Kruskalův koeficient

$$\gamma = \frac{P - Q}{P + Q}$$

- Kendallovo tau-c

$$t_c = \frac{2m(P - Q)}{n^2(m - 1)}$$

kde m je menší z obou dimenzí v kontingenční tabulce.

Testy shody pro párová dichotomická data

Dichotomická data: Mc Nemarův test

$$H_0: p_{12} = p_{21}$$

Pro malé četnosti ($b + c < 30$):

Yatesova korekce na nespojitost

$$\chi^2 = \frac{(n_{12} - n_{21})^2}{n_{12} + n_{21}} = \frac{(b - c)^2}{b + c}$$

$$\chi^2 = \frac{(|n_{12} - n_{21}| - 1)^2}{n_{12} + n_{21}} = \frac{(|b - c| - 1)^2}{b + c}$$

Před zásahem	Po zásahu		Σ
	+	-	
+	n_{11}	n_{12}	$n_{1.}$
-	n_{21}	n_{22}	$n_{2.}$
Σ	$n_{.1}$	$n_{.2}$	n

Před zásahem	Po zásahu		Σ
	+	-	
+	p_{11}	p_{12}	$p_{1.}$
-	p_{21}	p_{22}	$p_{2.}$
Σ	$p_{.1}$	$p_{.2}$	1

Dichotomická data: srovnání 2 metod

- Kappa koeficient shody

$$\kappa = \frac{A_o - A_e}{1 - A_e} = \frac{2(ad - bc)}{(a + c)(c + d) + (b + d)(a + b)}$$

Nominální data: Bowkerův test symetrie

Zobecnění McNemarova testu pro nominální znak s r úrovněmi:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^r \frac{(n_{ij} - n_{ji})^2}{n_{ij} + n_{ji}}$$

Kritérium má přibližně chí kvadrát rozdělení s $r(r-1)/2$ stupni volnosti.